

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

GRAU D'ESTUDIS DE L'ÀSIA ORIENTAL

TREBALL DE FI DE GRAU **Curs 2016-2017**

Educació esportiva a l'escola japonesa **Valors i relacions socials a l'esport escolar al Japó**

Jordi Delgado Salmeron
1362137

TUTOR/A
Blai Guarné Cabello

Barcelona, 12 de maig de 2017.

Universitat Autònoma
de Barcelona

Pàgina de crèdits

Dades del TFG
<p>Títol:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Educació esportiva a l'escola japonesa. Valores i relacions socials a l'esport escolar al Japó.
- Educación deportiva en la escuela japonesa. Valores y relaciones sociales en el deporte escolar en Japón.
-Sports education in Japanese school. Values and social relations in school sports in Japan. <p>Autor/a: Jordi Delgado Salmeron.</p> <p>Tutor: Blai Guarné Cabello.</p> <p>Centre: Facultat de Traducció i Interpretació.</p> <p>Estudis: Grau d'Estudis de l'Àsia Oriental.</p> <p>Curs acadèmic: 2016-2017.</p>
Paraules clau
<p>Educació, valors, escola, esport, esport escolar, Japó, Koshien, beisbol.</p>
Palabras clave
<p>Educación, valores, escuela, deporte, deporte escolar, Japón, Koshien, beisbol.</p>
Keywords
<p>Education, values, school, sport, school sport, Japan, Koshien, baseball.</p>
Resum del TFG
<p>-Aquest TFG tracte sobre el paper de l'esport escolar japonès en la transmissió de valors, des de la primària fins a la secundària superior. En primer lloc veiem el sistema educatiu japonès i definim quins són aquests valors. També en aquest primer apartat identifiquem les diferents etapes escolars per les que passen els estudiants. En segon lloc analitzem les diferents pràctiques esportives dins de l'escola japonesa. Estudiem el funcionament de l'assignatura d'educació física a la secundària, posant l'accent a les singularitats del sistema educatiu japonès. Finalment veurem un estudi de cas sobre el torneig nacional de beisbol, en el qual participen els millors equips de secundària de tot el Japó. Veurem en què consisteix aquest torneig i a partir d'un documental analitzarem les conseqüències que té aquest pràctica esportiva en la vida dels alumnes. La finalitat última d'aquest estudi de cas és analitzar un cas paradigmàtic sobre l'aplicació d'aquests valors promoguts per l'escola.</p> <p>-Este TFG trata sobre el papel del deporte escolar japonés en la transmisión de valores, des de la primaria hasta la secundaria superior. En primer lugar vemos el sistema educativo japonés i definimos cuáles son estos valores. También en este primer apartado identificamos las diferentes etapas escolares por las que pasan los estudiantes. En segundo lugar analizamos las diferentes prácticas deportivas dentro de la escuela japonesa. Estudiamos el funcionamiento de la asignatura de educación física en la</p>

secundaria, fijándonos en las singularidades del sistema educativo japonés. Finalmente veremos un estudio de caso sobre el torneo nacional de beisbol, en el cual participan los mejores equipos de secundaria de todo Japón. Veremos en qué consiste este torneo y a partir de un documental analizaremos las consecuencias que puede tener esta práctica deportiva en la vida de los alumnos. La finalidad de este estudio de caso es analizar un caso paradigmático sobre la aplicación de estos valores promovidos por la escuela.

-This TFG is about the role of Japanese school sport in the transmission of values, from primary to upper school. First of all we study the Japanese educational system and we define what these values are. Also in this part we identify the different stages of Japanese school system. In the second place we analyze the different sports practices within the Japanese school. We study the functioning of the subject of physical education in high school, looking at the singularities of the Japanese educational system. Moreover we will see a case study about the national baseball tournament, in which the best high school teams from all over Japan participate. We will see what this tournament consists of and from a documentary we will analyze the consequences that this sport practice can have on the lives of students. The purpose of this case study is to analyze a paradigmatic case about the application of these values promoted by the school.

Avís legal

© Jordi Delgado Salmeron, Barcelona, 2017. Tots els drets reservats.
Cap contingut d'aquest treball pot ésser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització del seu autor/de la seva autora.

Aviso legal

© Jordi Delgado Salmeron, Barcelona, 2017. Todos los derechos reservados.
Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autor/a.

Legal notice

© Jordi Delgado Salmeron, Barcelona, 2017. All rights reserved.
None of the content of this academic work may be reproduced, distributed, broadcast and/or transformed, either in whole or in part, without the express permission or authorization of the author.

Índex

Introducció.....	5
1-Contextualització social de l'escola japonesa.	6
1.1- Sistema escolar japonès: estructura i funcionament.	6
1.2- Característiques essencials de l'escola: valors i comportaments normatius.....	7
1.3- Aproximació crítica: singularitats de l'escola japonesa.	10
2- L'esport a l'escola i societat japonesa.....	12
2.1- Valors de l'esport escolar..	12
2.2- Institucionalització de l'esport escolar..	15
3- Estudi de cas. El torneig nacional de beisbol de secundària: el Koshien.....	20
3.1- El beisbol al Japó.....	20
3.2- El torneig nacional de Koshien.....	22
3.3- Més enllà de l'escola: el camí cap a Koshien. El cas d'en Shota Tatsuta.	24
Conclusió.....	28
Bibliografia.....	30
Taules i gràfics.....	32

Introducció

Finalitzada la Segona Guerra Mundial, el Japó va dur a terme un procés de democratització ampli i profund que implicaria canvis molt significatius dins de la seva societat. L'escola no en seria l'excepció i durant l'ocupació americana es va començar a reformar el sistema escolar obligatori amb la primera Llei Fonamental de l'Educació de 1947. Seguidament, diverses lleis van començar a construir un model educatiu que seria clau per entendre el creixement econòmic del Japó, així com el seu desenvolupament social i cultural. En l'actualitat, l'escola japonesa segueix sent un eix fonamental dins de la societat del Japó i constantment el seu currículum acadèmic és objecte de debat.

En aquest treball em centraré en estudiar com és aquest model d'escola, quines característiques té i com es desenvolupa l'esport dins d'aquest ambient. L'objecte d'estudi per tant és l'esport escolar japonès, entenent per escolar els cursos que van dels 6 als 18 anys, la qual cosa implica per tant l'escola primària i l'escola secundària, tant la inferior com la superior.

Més enllà d'estudiar la seva estructura, caldrà veure si els valors educatius i la complexitat social es reproduïxen en l'esport escolar. La pràctica esportiva com l'expressió dels valors de la societat japonesa en un entorn com el de l'escola, on es defineix quins són aquets valors i de quina manera és relacionen els alumnes, pot reflectir la diversitat i complexitat que trobem en la societat japonesa més enllà de allò aparent. El treball pretén entendre aquesta complexitat social, ja que en l'esport escolar es reproduïxen els diferents rols que podem trobar en la societat japonesa.

Finalment, veurem com a estudi de cas el torneig nacional de beisbol del Koshien. Aquest torneig representa un gran somni per molts jugadors de secundària. Veurem com afecta a la vida dels alumnes el treball diari i els sacrificis que han de fer per tal de complir amb l'objectiu de classificar-se per el torneig. Aquest cas ens permetrà entendre millor a part d'un anàlisi concret la complexitat del fenomen social de l'esport escolar en la societat japonesa contemporània.

1-Contextualització social de l'escola japonesa.

L'escola és una institució en la formació bàsica acadèmica i la construcció social de la ciutadania dels japonesos. Tal i com ho defineix David Blake Willis (2006:48) cal entendre l'escola japonesa com el lloc on es formen els ciutadans. Un lloc on es construeix el coneixement i es transmeten uns valors als nens i nenes que en un futur, formaran part d'una societat que els hi exigirà un comportament normatiu en molts àmbits de la seva vida. Aquests valors considerats com a legítims casen amb un ideal de societat, on el individu ha de ser responsable respecte els seus conciutadans. El paper de l'escola és el de formar i educar de la millor manera possible als alumnes, preparant-los per la universitat i també transmetent uns valors que els ajudin a ser bons ciutadans. A més, l'escola crea de manera indirecta una identitat col·lectiva, construint un espai on tots els alumnes sentin que formen part d'una petita societat. En aquest capítol veurem l'estructura de l'escola japonesa, quina importància té en la vida dels nens i nenes i quines característiques particulars tenen aquestes escoles. Identificarem els valors que s'intenten transmetre als alumnes i veurem com aquest model educatiu es relaciona amb l'esport.

1.1- Sistema escolar japonès: estructura i funcionament.

El sistema escolar japonès obligatori està format per la següent estructura. En primer lloc trobem la *Shogakko* (小学校) o escola primària. Tots els nens i nenes a l'edat dels 6 anys han d'assistir a l'escola primària les quals tenen com a objectiu ensenyar als alumnes una educació general i introduir de manera progressiva una carrega lectiva que anirà en augment a mesura que vagin progressant en els seus estudis. A l'edat dels 12 anys els alumnes japonesos comencen la següent etapa, anomenada *Chugakko* (中学校) o escola secundària inferior. Els següents tres anys, és a dir, fins que els alumnes tenen 15 anys, els estudiants cursaran aquesta primera etapa de la secundària amb l'objectiu de desenvolupar els coneixements bàsics adquirits durant l'educació primària. La següent etapa de la secundària anomenada *Kotogakko* (高等学校) o secundària superior, és l'etapa corresponent al interval d'edat entre els 15-18 anys on els alumnes es preparen per els seus estudis universitaris. Seria l'equivalent al batxillerat del model

espanyol d'educació, tot i que en el cas japonès, existeix una ampla oferta de centres educatius on podem trobar estudis més específics, encarats a les arts, les ciències o a la tecnologia.¹ Aquesta seria l'estructura bàsica de l'escola obligatòria, la qual s'integra a la societat japonesa com un espai de pes per l'educació intel·lectual i emocional dels alumnes. Més enllà d'algunes característiques particulars, el Sistema Escolar Japonès és en última instància una reproducció d'altres sistemes escolars de països industrialitzats. Cal entendre que aquest model d'escola va més enllà d'allò aparent, en el sentit que l'escola japonesa té un impacte enorme en la vida dels nens i nenes, ja que el temps que passen en les diferents institucions educatives és més elevat que en altres països amb el mateix nivell de desenvolupament (Yasuo Saito, 2012: 2).

El govern del Japó va destinar l'any 2011 un 5,1 del PIB, un valor inferior a la mitja de la OCDE, el qual és del 6,1%. Aquestes dades s'expliquen perquè l'escola japonesa també compta amb un nivell de privatització elevat, sobretot en l'educació universitària. Com més especialitzats són els estudis més alt és el percentatge de privatització. Per exemple, segons dades del NCEE (National Center on Education and The Economy), la privatització en l'educació primària i secundària inferior no supera el 6%. En aquest sentit, Yasuo Saito considera la privatització de la secundària superior i de la universitat com una característica estructural del sistema educatiu japonès. El mateix autor indica en l'article *Distinctive Features of the Japanese Education System* que fins el 72% de les universitats japoneses són privades, i que la privatització en les escoles tècniques és del 93%. També parla de l'anomenada "indústria educativa" referint-se a tots els centres privats on els alumnes realitzen activitats extraescolars, com acadèmies d'idiomes o centres de cal·ligrafia (Saito, 2012: 3-4)

1.2-Característiques essencials de l'escola: valors i comportaments normatius.

L'escola japonesa segueix una estructura que s'apropa a altres models educatius de països industrialitzats. Com és evident, l'objectiu final d'aquesta estructura és formar als alumnes al màxim i preparar-los pels seus estudis universitaris. D'altra banda existeixen algunes particularitats essencials del model d'escola japonès, el qual ha evolucionat en els últims 20 anys. Algunes característiques essencials ja les hem indicat.

---

¹ Veure Taula 1: Japanese School Systems, MEXT, 2009.

Seguint l'anàlisi de Saito del sociòleg japonès els alumnes japonesos passen un gran numero d'hores a l'escola, ja que a part de fer les hores de classe habituals també realitzen moltes activitats extracurriculars. És habitual que l'escola supervisi la vida dels nens fora del centre. On viuen, quin és el seu entorn familiar, com s'organitzen i on estudien són qüestions que l'escola controla en tot moment. Una altre característica de l'escola japonesa és el seu nivell de privatització en els cursos més elevats de la secundària superior. Aquest fenomen va lligat a una estructura educativa que està vertebrada entorn a un sistema de classes socials, on les persones amb més renda tenen la capacitat de donar una educació en centres d'elit als seus fills. Aquest fet, molt evident en el entorn universitari, és també visible en la secundaria superior, on moltes institucions educatives privades venen el seu model educatiu entorn al "prestigi". El prestigi que pot tenir una institució educativa és determinant per entendre com funciona aquest model. A més, existeixen casos en que els alumnes amb expedients acadèmics menys notables han de canviar d'escolar al començar la secundària superior a causa del seu rendiment acadèmic. (Saito, 2012: 4-5)

Una altra característica essencial de l'escola japonesa és la promoció automàtica dels alumnes segons la seva edat. És a dir, els alumnes més lents en el seu aprenentatge o que tenen més dificultats en un curs concret, no repeteixen el curs, sinó que avancen juntament amb els seus companys de classe. Aquesta pràctica està estesa sobretot a la primària i a la secundària inferior, ja que en els cursos superiors els alumnes amb més dificultats solen canviar de centre educatiu.

La següent característica essencial és el poc nombre d'alumnes no japonesos que hi ha a les escoles. Aquest fet és degut a que gran part de la immigració que arriba al Japó és població adulta i ha d'afrontar dificultats legals per a portar els fills dins del reagrupament familiar. A més la barrera del idioma i l'alta exigència de l'educació japonesa posa de manifest que adaptar-se a l'escola japonesa sent estranger és realment complicat.

Existeixen altres característiques com el sistema d'exàmens que s'han d'efectuar per passar de l'educació secundària superior a la universitat. Aquests exàmens són comuns en tots els cursos de l'escola japonesa i serveixen per avaluar si els alumnes han adquirit els coneixements necessaris per passar el curs. D'altra banda cal destacar que l'any 2002 el currículum per l'escola primària i la secundària inferior va ser revisat i reduït

fins un 30% per tal d'acotar la càrrega lectiva que tenien els alumnes . Aquest fenomen és anomenat *Yutori*, paraula que va ser utilitzada per els mitjans de comunicació japonesos. El *Yutori* és valorat positivament per la societat japonesa ja que redueix l'estrès dels alumnes fomentant d'altres activitats fora de l'escola amb caps de setmana més llargs. Els alumnes ja no van els dissabtes a classe però en moltes ocasions fan classes de reforç en altres centres educatius. Aquestes característiques essencials de l'escola japonesa van lligats amb el seu model de valors i comportaments normatius, els quals conformen el funcionament diari d'aquestes escoles. (Saito, 2012: 7)

Aquests valors que es volen transmetre dins de l'escola van lligats als valors considerats normatius dins del conjunt de la societat japonesa. Durant les primeres etapes del sistema escolar japonès, els alumnes han d'aprendre un seguit de valors i comportaments que són vitals per després poder relacionar-se amb la societat en la que viuen. Aquests valors es caracteritzen per tres elements fonamentals. En primer lloc l'autonomia dels alumnes, els quals han de ser capaços d'estudiar per si mateixos, identificar problemes i buscar solucions utilitzant les seves pròpies capacitats. A més, l'escola japonesa fomenta l'anomenat *gambaru*, paraula que prové del verb japonès 頑張る, el qual es pot traduir com esforç, persistència o constància en allò que fas. Aquesta actitud es transmet a tots els estudiants perquè siguin persistents en els seus estudis i treballin cada dia per tal d'aconseguir els objectius acadèmics que volen. En segon lloc trobem la dimensió grupal de l'escola japonesa, la qual es basa en la cooperació, el treball en equip i en la capacitat dels alumnes de preocupar-se pels demès i el seu entorn.

En aquest sentit, l'escola japonesa primària realitza moltes activitats en grup de manera diària. Els nens i nenes japonesos dinen amb els seus companys de classe, fan treballs, realitzen projectes artístics, netegen l'escola i per descomptat juguen. És evident que estudiar segueix sent l'activitat de més pes dins de l'escola però una de les característiques més importants de la societat japonesa és aquest sentit de grup de l'alumne respecte a la seva classe al centre educatiu, del treballador respecte a l'empresa, o del ciutadà respecte al conjunt de la societat. Un dels valors que transmet l'escola japonesa per tant és el de formar part d'un grup, tot i que aquest és l'ideal la realitat és més complexa. Finalment segons apunta Yasuo Saito, l'escola japonesa pretén que els alumnes visquin una vida activa física i mentalment saludable. En aquest sentit, l'escola

educa de manera activa en un seguit de comportaments normatius vitals per mantenir una vida saludable. Dins de la rutina, es busca hàbits saludables entorn a l'alimentació, la higiene, pràctiques esportives o hores dedicades a dormir. Tot plegat conforma un espai molt important dins de l'escola japonesa que transcendeix allò aparent, ja que generalment es relaciona l'educació amb l'etapa de la secundària superior, on els estudiants estan sotmesos a una enorme càrrega de treball i d'estudi.

1.3-Aproximació crítica: singularitats de l'escola japonesa.

Un cop considerat el model d'escola japonesa actual i la seva estructura, podem apreciar que alguns aspectes d'aquest model s'allunyen d'altres models d'escola de països de la OCDE euro-atlàntics. Existeixen una sèrie d'elements discordants dins d'aquest sistema educatiu el qual no tots els alumnes superen amb èxit. És un argument reiterat l'homogeneïtat dels alumnes com a característica essencial de l'escola japonesa.² Tanmateix, l'homogeneïtat no pot ser pressuposada entre els alumnes pel sol fet de formar part del mateix sistema educatiu. En aquest sentit és necessari senyalar que la diversitat és un tret constitutiu del alumnat que pot reflectir orígens socials, ètnics, de classe, de gènere, així com personalitats molt diferents.

Dins de l'aula el grup és divers, per molt que aparentment no sigui així. En general l'escola japonesa tendeix a homogeneïtzar ja sigui amb l'aparença física dels alumnes (codi de vestimenta), la llengua que han de parlar o les pràctiques extraescolars que realitzen.

Un altre punt a considerar és el brusc canvi que suposa passar de la secundària inferior a la superior. En aquest pas es produeix un canvi de mentalitat força transcendent on els resultats acadèmics estan per sobre de tot. És cert que segueix tenint importància el sentit de grup, del treball en equip, i l'esforç personal, però els alumnes amb qualificacions inferiors solen tenir molts problemes per seguir estudiant amb els seus

---

² Aquest és un lloc comú omnipresent en el discurs *Nihonjinron* (日本人論) que representa d'un mode essencial la cultura i societat japoneses. Sobre aquest tema veure: Guarné (2006).

amics. En aquest cas, és força habitual canviar de centre educatiu i normalment els alumnes amb més dificultats accedeixen a centres privats, sempre que la situació econòmica familiar ho permeti. S'ha establert així una indústria formativa entorn a aquesta por que tenen les famílies envers a la preparació dels fills de cara a accedir a les universitats.

Per això un altre qüestió a revisar críticament és l'enorme càrrega de treball que tenen els alumnes en general, i els alumnes menys brillants en particular, en un sistema formatiu en el que es prioritza el reforç i la preparació continua dels continguts acadèmics. Els alumnes amb més dificultats són forçats a estudiar més hores de manera presencial, ja sigui en el centre educatiu on cursen els seus estudis o en acadèmies privades. El nostre anàlisi no entra a valorar les acadèmies privades ja que no formen part del entramat escolar directament, però aquestes acadèmies tenen un paper clau en la vida diària dels alumnes. Com ja hem pogut veure, el govern japonès va treure hores lectives per tal d'alliberar de certa càrrega als alumnes. Per exemple, els dissabtes els alumnes ja no van a l'escola, però en nombroses ocasions acudeixen a centres privats per reforçar aquelles matèries que els hi costen més, o simplement, per avançar coneixements d'altres cursos.

Aquest fet pot derivar en situacions estrès i malestar en alguns alumnes que tenen una pressió molt gran tant a l'escola com a casa. Per últim, tampoc són estranyes les veus crítiques per part dels pares i mares que en ocasions veuen com poc competitiu el sistema educatiu fonamentalment en relació amb el món laboral degut a la poca competitivitat que tenen després els *white collar workers*. Pot semblar que són fets allunyats però tenen molt a veure ja que l'entorn de l'empresa té moltes semblances amb el de l'escola secundària, on hi ha un repartiment de rols i responsabilitats que en moltes ocasions dificulten la vida de les persones de manera determinant.

2- L'esport a l'escola i societat japonesa.

A partir de la Restauració Meiji (1868), el Japó comença a importar coneixement i cultura occidental amb l'objectiu de modernitzar el país. L'esport no en serà l'excepció i des de finals del segle XIX podem trobar al Japó pràctiques d'esports occidentals com el beisbol, el tenis o la natació. D'altra banda però, també va provocar una cerca de l'esport autènticament japonès, establint algunes arts marcial com el judo, l'aikido i el sumo com a esports nacionals. Però la popularitat d'esports com el beisbol no va parar de créixer i sumat a la bona actuació d'alguns atletes japonesos en els Jocs Olímpics de Berlín de 1936, l'ascens dels esports occidentals no es va aturar en un país que reconstruïa la seva identitat constantment. Un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial, amb l'establiment de la democràcia liberal per part del l'administració estat-unidenca , el Japó va ingressar en un regim de modernització i reforma del que havia estat una societat autoritària.

A l'igual que el país, l'escola japonesa també ha estat objecte de nombrosos canvis i reformes al llarg de la seva història moderna. No es pot equiparar, el model d'escola japonesa de 1936 al de 2015. Però l'escola sempre ha tingut un paper important en la construcció d'una identitat col·lectiva i en la transmissió d'uns valors molt concrets. Aquests valors, que varien segons el model de societat definit des de l'administració i les institucions de l'Estat, són també visibles en les pràctiques esportives que es realitzen dins de l'escola.

2.1-Valors de l'esport escolar.

Dins de l'escola japonesa, tant a la primària com a la secundària, existeix una educació esportiva que forma part del currículum. Però aquesta formació esportiva o educació física té un objectiu més enllà del component saludable. En primer lloc, l'educació física nodreix als alumnes de diferents coneixements respecte a la pràctica esportiva. En segon lloc, les diferents activitats i esports que es realitzen dins de l'escola busquen reforçar vincles entre els alumnes i fomentar el treball en equip. Per últim, aquesta pràctica esportiva ha d'anar acompanyada d'una educació en uns valors que casi amb els establerts dins de l'escola. És a dir, l'esport escolar japonès ha de reproduir els valors de l'educació japonesa, per tal de continuar una formació que casi amb els valors

normatiu del conjunt de la societat en la que es troba. D'altra banda però els valors de l'esport tendeixen a ser universals: companyerisme, treball en equip, disciplina enfront al grup, compliment d'unes normes, etc... És a dir, la pràctica esportiva en grup afavoreix una sèrie de comportaments que ajuden a educar i a transmetre idees als nens i nenes.

L'esport, com a institució moderna que és, defineix un espai diferenciat de la resta de la societat en el qual esdevé possible domesticar el cos i la ment. Els processos i pràctiques que trobem en el sistema escolar japonès són comuns altres societats contemporànies, on els valors de l'esport són un reflex de l'escola. Wolfram Manzenreiter (2007:145) fa referència a les anomenades "Sport communities" per tal d'explicar el control que exerceix el grup en les accions individuals dels seus components. Dit d'una altra manera, aquest control, que en el cas de l'escola no és coercitiu, imposa unes normes a tot el grup, les quals els alumnes han de seguir-les per tal d'actuar d'una manera correcta. Aplicant aquest concepte de comunitat esportiva dins de l'escola japonesa, podem entendre que dins de la classe d'educació física o l'equip de beisbol, es segueixen un seguit de comportaments normatius que tothom ha de complir i respectar. Per tant, podem constatar l'esport escolar és utilitzat com una eina més per tal de transmetre aquests valors, i que a través de les diferents activitats o pràctiques esportives els alumnes perceben i capten els valors normatius de tot el sistema. Enfront el conflicte del guanyador o perdedor, l'esport escolar japonès busca vies alternatives per tal de no discriminar als propis alumnes. Busca reforçar l'idea de grup amb l'objectiu de diluir idees o pensaments negatius com la derrota, que són interpretats dins del context educatiu com actituds que divideixen el grup.

Existeixen diversos problemes a l'hora d'aplicar aquest ideari respecte a l'educació física dins de l'escola. No tots els nens i nenes tenen les mateixes capacitats atlètiques, i amb el propòsit d'adaptar aquestes activitats al màxim, el currículum japonès ha anat canviant aquesta manera de veure l'esport escolar, arribant a oferir diverses activitats que l'alumnat teòricament pot escollir segons les seves preferències (Nakai & Metzler, 2005: 20-21). Hi ha una part obligatòria, normalment la part que té relació amb els hàbits saludables, però després els alumnes a partir de la secundària inferior tenen el dret d'escollir quin esport o activitat realitzar.

D'altra banda però existeixen sèries dificultats a l'hora d'aplicar aquest ideal d'aquest model que es pot adaptar a les necessitats de cada alumne. Tal i com apunta Nakai, la majoria d'escoles no disposen de tant personal per realitzar l'assignatura d'educació física. En moltes ocasions tampoc tenen tantes instal·lacions per oferir totes les opcions que estan en el currículum que proposa la llei educativa, així doncs els professors es veuen limitats per una sèrie de circumstàncies. A més, tal i com passa a gran part dels països de la OCDE, els professors d'educació física són especialistes en la seva matèria. És a dir, en l'escola primària, on els professors solen realitzar diverses assignatures com a tutors o responsables d'un grup-classe, l'educació física compta sempre amb un professor que només realitza aquella assignatura. Aquest fet indica una gran responsabilitat que el sistema educatiu confereix cap a aquests professionals, els quals el currículum els hi exigeix nombrosos coneixements més enllà de les pràctiques esportives, com aspectes fisioterapèutics o psicologia de l'esport. Tot plegat pot ser llegit com una declaració d'intensions de l'importància que l'escola japonesa atorga a la pràctica esportiva.

Tanmateix podem identificar un conflicte que es dona en les escoles japoneses precisament degut a aquest currículum. A part d'educació física, sobretot a partir de la secundària inferior, els alumnes que ho desitgen comencen a practicar esports de manera extraescolar. El problema és que en nombroses ocasions aquests professors també s'encarreguen d'alguna d'aquestes activitats, tendint a privilegiar el seu esport enfront a d'altres (Nakai, Metzler, 2005: 23). Aquest tipus de qüestions són molt difícils de controlar per part del MEXT, ja que les diferències de pressupost entre algunes escoles és molt gran i existeixen desigualtats entre les mateixes escoles. És ben cert però, que al Japó degut al nivell de seguretat ciutadana els professors d'educació física tenen la capacitat de dividir els grups d'alumnes en grups més petits i traslladar la classe fora de l'escola, utilitzant espais públics per realitzar diverses activitats. Aquest fet proporciona una enorme llibertat als mestres ja que si no disposen d'alguna instal·lació per fer algun esport poden anar a aquests espais públics o inclús a d'altres escoles públiques. El cas més típic és el del beisbol, ja que gairebé tots els districtes japonesos disposen d'un descampat de sorra amb un camp de beisbol públic, el qual es pot accedir de manera gratuïta.

Per tant, veiem que aquests valors dins de l'esport busquen sempre reforçar els ideals de l'escola japonesa respecte el treball en equip, l'esforç i l'aprenentatge constant. Sumat a

aquests valors, l'esport també inclou altres valors, tant positius com negatius. Tals com la superació personal entorn un esport concret, l'acceptació de la derrota com a part del joc i el compliment d'unes normes que són iguals per tothom serien aspectes positius de la pràctica esportiva. D'altra banda però, si aquestes pràctiques esportives no son dirigides de manera adequada poden suscitar conflictes dins del grup: enveges, rivalitats insanes o dotar de cert estatus als alumnes que destaquen en alguna d'aquestes pràctiques esportives. També caldria veure la dimensió de gènere que travessa tota la pràctica esportiva. Dins de la classe d'educació física, el currículum acadèmic no estableix distinció de gènere, ja que tant nois com noies poden escollir les mateixes activitats. Però si que existeixen diferències més importants quan parlem de activitats extraescolars. El professor per tant gestiona tot plegat de la manera que considera més adequada i sempre seguint els valors de l'escola japonesa.

2.2- Institucionalització de l'esport.

Com hem vist, dins de l'escola japonesa existeixen uns valors que també s'apliquen a la pràctica esportiva dins dels centres educatius. Però quins esports en concret són els escollits? Després de la Segona Guerra Mundial, les escoles japoneses abandonen la mentalitat militarista on els alumnes eren educats en un context on no es podien reproduir les emocions i on la disciplina era el més important. Avui dia, els alumnes japonesos tenen la capacitat d'escollir quines activitats realitzar a l'hora d'educació física, arribant a un consens amb els seus companys ja que hi ha certs esports que necessiten d'un nombre mínim de participants. Però cal fixar-se en l'oferta d'esports que el currículum del MEXT ofereix a les escoles japoneses. Cal destacar que aquesta oferta esta dividida entre la secundària inferior i la superior. A la primària el professor realitza diferents jocs per estimular i reforçar vincles entre els alumnes. Ja a la secundària, els alumnes japonesos tenen que escollir diferents opcions dins de 8 categories (de la A a la H). ³

---

³ T .Nakai, M.W. Metzler, Standards and Practice in Asian Physical Education. Pàg, 21-22, Table 3-4, 2005.

Aquestes categories son:

- A- Exercici.
- B- Aparells gimnàstics.
- C- Pista i camp.
- D- Natació.
- E- Esports de pilota.
- F- *Budo*.
- G- Dansa.
- H- Teoria de l'educació física.

En primer lloc aquestes categories generals inclouen moltes activitats esportives diverses. Cinc de les vuit categories es realitzen en grup, mentre que gimnàs, pista i natació serien individuals. Cada alumne ha de triar dins d'aquestes categories les activitats que vol realitzar a cada curs, és a dir, quines pràctiques s'adapten més a cada alumne. Però això és sobre el paper, ja que a la pràctica com hem vist no sempre es pot realitzar. No totes les escoles tenen piscina o una pista d'atletisme on corre els 100m. Només hi ha una assignatura obligatòria en els tres cursos, tant en la secundària inferior com en la secundària superior. Aquesta seria l'opció H, Teoria de l'educació física. El contingut d'aquesta secció de l'assignatura esta dividit en dos grans grups: l'importància de realitzar esport per tenir una vida saludable i com aprendre a realitzar esport de manera social. Val a dir que aquestes categories són determinades per el MEXT a través dels llibres de text que el propi ministeri proporciona als professors, perquè aquets escullin el llibre que els hi sembli més adequat.

Seguidament hi ha dos característiques de la llista que criden notablement l'atenció. En primer lloc l'apartat G, la dansa. En l'actualitat, també en el nostre país, l'ús de coreografies musicals per millorar la coordinació motriu dels alumnes és un fet. A més, estimula la creativitat i té una forta dimensió grupal. La següent característica que sorprèn és que dins dels esports de pilota no hi ha beisbol com a tal, ni en la secundària inferior ni en la superior. Però trobem un esport molt semblant al beisbol, que permet jugar en un camp més petit i amb unes pilotes més adequades per l'entorn escolar, el *softball*. Els esports de pilota que es poden practicar en la secundària superior son basquetbol, handbol, futbol, rugbi, voleibol, tennis, tennis taula, bàdminton i *softball*.

Per últim en el punt F trobem una categoria anomenada *Budo*. Aquesta categoria fa referència a tres arts marcials diferents: el Judo, el Kendo i el Sumo. Durant la secundària inferior els alumnes japonesos han d'escollir practicar una de les tres disciplines. Ja en el secundària superior l'oferta es redueix a només el Judo o el Kendo.

Aquest punt del currículum educatiu japonès crida l'atenció sobretot si el comparem amb les escoles europees. Aquest tipus d'ensenyances sempre han patit canvis dins del model educatiu japonès. Després de la Segona Guerra Mundial, el *Budo* en les escoles japoneses va ser prohibit per les forces d'ocupació estatunidenques, sobretot perquè l'imatge a la que se l'associava recordava l'instrucció militar durant els anys de la guerra, fet que no va evitar que es seguis practicant en nombrosos indrets del Japó, sobretot a nivell privat (Pita Céspedes, 2014: 327-328).

Però per què aquestes pràctiques marcial, que un dia van ser utilitzades per el militarisme japonès, formen part a dia d'avui del currículum educatiu? Certament la democratització de les diferents pràctiques esportives forma part del procés de reconstrucció del Japó de la post guerra. Kiku Koichi apunta que l'objectiu final de la modernització i l'esportivització del *bushido* és domesticar el cos i la ment, per tal de que les persones que practiquin aquests esports augmentin el seu autocontrol i construir per tant una societat sense violència (Koichi, 2007: 48).

D'altra banda però, val a dir que el fet de trobar el judo o el kendo dins del currículum escolar constitueix un marge borrós dins de la construcció moderna de l'esport ja que pot tenir un contingut que va més enllà de la pràctica esportiva. Podria tractar-se d'una pràctica esportiva que amaga un contingut nacionalista, ja que identifica aquestes disciplines marcial com a esports "nacionals". Hi ha una construcció ideològica entorn a l'idea d'esport nacional, on el judo, el sumo, el kendo i el beisbol intervenen clarament en favor de construir una identitat col·lectiva. Aquestes pràctiques esportives dins de l'assignatura d'educació física no contribueixen d'una manera clara en la construcció dels valors anteriorment esmentats. Com ja s'ha vist, els valors de l'esforç, la cooperació o el treball en equip són àmpliament reforçats amb activitats de grup o amb la pràctica d'esports d'equip. Però és més difícil veure aquest tipus de cooperació en aquestes arts marcial, ja que porten a la confrontació física entre els alumnes.

Aquestes pràctiques entrarien dins de l'assignatura d'educació física, però l'esport escolar va més enllà d'això.

Dins de l'escola també es realitzen altres activitats esportives al marge del currículum obligatori. L'objectiu d'aquestes activitats és reforçar els vincles entre els propis alumnes i en moltes ocasions entre la comunitat de pares i professors. Un dels exemples més clars d'aquest fenomen seria les anomenades *Undokai*. Les *Undokai* són unes jornades esportives on els alumnes, des de la primària fins a la universitat, realitzen diverses proves, jocs i competicions juntament amb els pares i els professors. Tradicionalment hi ha dos activitats que solen tenir totes les jornades esportives *Undokai*. La primera, anomenada *tama-ire*, és un joc en equip que consisteix en llançar pilotes en unes cistelles, el qual el solen realitzar els més petits amb l'ajut dels seus pares. La segona, anomenada *kumi-taiso*, és també una activitat que es realitza en equip i consisteix en elaborar de manera ràpida torres humanes.⁴ A més, en aquest dia tots els participants dinen juntament portant els típics *bentos*, carmanyoles amb menjar elaborat a casa.

El periodista Louise George Kittaka destaca que tothom que assisteix en aquestes jornades hi participa d'una o altra manera. La tasca principal dels professors és la d'animar a la participació a tots els alumnes, estant atents a que no es quedi cap fora de lloc. És molt important que tothom compleixi la seva tasca. Els alumnes ho preparen amb antelació, setmanes abans de la jornada esportiva. També s'elaboren coreografies musicals que són representades davant els pares i professors del centre. D'altra banda, els pares solen participar amb els seus fills més petits en diverses activitats o es dediquen a animar als alumnes durant tota la jornada.

Per tant ens trobem amb un exemple molt clar d'institucionalització de l'esport, ja que aquest no és més que una excusa per organitzar un esdeveniment on hi participi la comunitat que hi ha entorn un centre escolar, és a dir, els alumnes, els professors i els pares. Però podem veure també una reproducció de valors dins de les *Undokai*. És una jornada ideal per veure quins són aquests valors que l'escola vol transmetre als pares, ja que aquests podran veure els seus fills dins de l'entorn escolar on es desenvolupa la

---

⁴ Louise George Kittaka "Grab your *bentō*, mat and a prime spot: It's *undōkai* Parents offer their tips to surviving the school sports-day season in Japan", The Japan Times, 2012.

seva educació. Com ja hem comentat, les *Undokai* treballen molt els jocs esportius en equip, fomentant la cooperació i la coordinació entre els alumnes. A més no hi ha premis individuals, sinó que es divideix l'alumnat en tres equips per organitzar les diferents activitats i competicions.

També trobem aquesta reproducció de valors educatius en l'organització de les pròpies activitats. En moltes ocasions els diferents equips funcionen repartint rols i responsabilitats, on cada alumne assumeix un paper que ha de complir escrupolosament. Com ja hem comentat una de les activitats consisteix en representar coreografies musicals. Aquesta activitat és una de les que els alumnes de secundària fan dins del currículum d'educació física. Per tant podem veure que aquestes jornades serveixen per reforçar aquesta postura educativa i ajuden a transmetre aquets valors entre els alumnes amb la participació dels pares.

Finalment cal parlar d'una altre dimensió dins de l'esport escolar: l'esport competitiu. Aquest esport seria extra curricular, és a dir, no és obligatori per a tots els alumnes. Tanmateix, hi ha un nombre d'alumnes prou significatiu que participa en activitats extraescolars relacionades amb l'esport. Tractant-se de la dimensió social i educativa que té l'esport no ens podem centrar únicament en el nombre de participants que intervenen en els esports més populars. També és imprescindible considerar el seguiment social que té aquell esport en concret, ja sigui en espectadors o en aficionats d'un equip. En el cas de l'esport escolar al Japó, en trobem un clarament dominant dins dels esports d'equip, el beisbol. Tot i el domini del beisbol en els esports d'equip, existeixen tot tipus de lligues i competicions en el esport escolar japonès.

Al nord del Japó, a Hokkaido, són molt populars esports com el ping-pong o el basquetbol, degut a que la seva pràctica pot ser en un pavelló. A la resta del Japó els esports practicats l'exterior són més populars. En els últims anys l'augment de la popularitat del futbol o el rugby destaca per sobre de la resta, tot i que el beisbol segueix sent el més practicat.

Val a dir que en tots aquests casos, sigui l'esport que sigui, la dimensió de grup és molt important. En aquest cas no afecta a tots els alumnes japonesos ja que no és tracta d'activitats obligatòries. Tot i això a continuació veurem l'importància que pot tenir per els alumnes practicar un esport d'equip més enllà de les classes d'educació física o a l'hora d'esbarjo.

3-Estudi de cas. El torneig nacional de beisbol de secundària: el Koshien.

Arribats a aquest punt, després de veure com funciona l'esport escolar japonès, cal veure un cas més concret i profund. Com hem vist al llarg del treball, els valors de l'educació japonesa es reproduïxen en l'esport escolar. Sobre el paper aquests valors són tots positius, ja que en general busquen millorar la convivència entre els alumnes, per tal de crear un entorn de treball millor. Però quan es practica esport de manera extraescolar els objectius poden canviar. Entren en joc altres components que l'esport escolar intenta soterrar. La competitivitat, l'ambició per guanyar o el sacrifici físic formen part de l'esport competitiu. En el cas que ens ocupa, el beisbol, es tracte d'un esport d'equip on hi participa un gran grup de persones. Els protagonistes són els jugadors, alumnes de secundària que practiquen un beisbol amateur. Però hi intervenen moltes més persones, com ara els pares, els entrenadors o els mitjans de comunicació. Tot aquest entramat de persones afecta als alumnes, condicionant o no la transmissió d'aquets valors que fomenta l'escola.

3.1- El beisbol al Japó.

Des de finals del S.XIX, amb l'arribada del coneixement occidental, es va començar a practicar en les universitats japoneses un esport anomenat beisbol. Aquest esport es convertiria dècades després en el que és a dia d'avui, un fenomen de masses al Japó. Fruit de l'intercanvi cultural entre les universitats americanes i japoneses, el beisbol es va transmetre de manera descendent, des de l'elit social japonesa fins a la classe treballadora.

Avui dia hi ha qui diu que el beisbol és l'esport nacional del Japó. Tot i no ser un esport originari del país asiàtic, és cert que la seva popularitat és molt gran, sobretot a nivell de seguidors. L'època en la que molts japonesos han practicat el beisbol és durant l'etapa de la secundària. Com ja hem explicat, en el currículum acadèmic de l'assignatura

d'educació física no hi ha beisbol. Però sí que hi ha un joc molt semblant anomenat *softball*, el qual sol ser realitzat en les escoles japoneses en substitució del beisbol.

Tot i la seva popularitat a nivell amateur, al Japó, el nombre d'equips professionals no és molt elevat. Actualment la lliga professional de beisbol o NPB⁵ compta amb 12 equips dividits en dos lligues diferents: la Lliga Central i la Lliga del Pacífic. Després d'una fase regular, que dura des del mes de març fins a l'octubre, el campió de cada lliga disputa una fase final al millor de set partits. L'equip que aconsegueix guanyar quatre dels set partits aconsegueix el títol nacional de la temporada.

Cal destacar el funcionament del beisbol professional al Japó ja que incideix directament en el beisbol amateur. Els equips professionals japonesos disposen de 70 jugadors, dividits entre l'equip central i l'anomenada "farm unit". Aquesta plantilla secundària de jugadors serveix per practicar amb el primer equip i substituir els jugadors en el cas de que es lesionin. Aquest conjunt de jugadors sol compartir residència, camps d'entrenament i conviuen juntament com si es tractes d'una família (Kelly, 1998: 28).

Aquest reduït nombre d'equips professionals fa que en el Japó convertir-se en jugador de la NPB sigui realment complicat. No existeixen divisions inferiors, ni lligues amateurs per adults. És per això que el beisbol de l'escola secundària és molt important, ja que en moltes ocasions és l'única oportunitat de jugar a beisbol competitiu que els japonesos tenen. Alguns jugadors japonesos decideixen marxar del Japó, sobretot als Estats Units, on les universitats d'arreu del país concedeixen beques a jugadors de beisbol japonesos. Alguns d'aquests jugadors aconsegueixen arribar a jugar a la Major League Baseball (MLB), la qual És considerada la millor lliga del món. Les possibilitats de triomfar en la lliga americana són molt més elevades que en la japonesa. En el Japó hi ha tan sols 840 jugadors professionals, mentre que en els Estats Units hi ha uns 5.000 jugadors, tenint en compte les diferents divisions i categories.⁶ Com és lògic, en les universitats japoneses també es practica el beisbol, però l'exigència dels estudis fa que els equips universitaris no siguin tant importants ni en nombre de jugadors ni de seguidors.

---

⁵ NPB: Nippon Professional Baseball, 日本野球機構 *Nippon Yakyū Kikō*, 1950.

⁶ William Kelly, "Same sport, different structure", *Look Japan*, SEP 1998

Però abans d'arribar a la universitat els jugadors han de passar per la lliga escolar de secundària, la qual té una enorme popularitat. Aquesta lliga suposa el primer pas per aquells que volen convertir-se en professionals, i en moltes ocasions, l'elecció del institut va lligat amb el nivell de l'equip de beisbol. El somni de molts jugadors de secundària és classificar-se pel torneig nacional del Koshien, el qual reuneix els millors equips de la temporada regular. A continuació veurem en què consisteix aquest torneig i quin és el seu funcionament.

3.2- El torneig nacional del Koshien.

El beisbol escolar japonès és sens dubte l'esport d'equip que destaca dins del país. Més enllà dels valors que transmet l'escola, el beisbol aconsegueix una nova dimensió per als alumnes. L'idea d'equip és diferent a la del grup classe ja que es creen nous vincles entre els jugadors. Els equips funcionen amb objectius esportius, amb la cerca continua de millorar les capacitats individuals dels jugadors per tal d'avançar en el joc global de l'equip. La gran fita dels equips de beisbol de secundària és arribar a disputar el famós torneig nacional de Koshien.⁷

Aquest torneig es celebra després de la fase regular, durant les vacances d'estiu. Durant la fase regular es realitzen lligues locals a cada prefectura. Els guanyadors de cada lliga local representen després la seva prefectura en el torneig nacional. El nombre total de participants en el torneig de Koshien és de 49 equips, els quals són seleccionats de 47 prefectures. La durada del torneig és de 15 dies, en els quals es realitzen al voltant de 50 partits. És per tant un gran esdeveniment esportiu, que reuneix a joves jugadors d'arreu del país. El torneig es retransmet per televisió, concretament per la cadena pública NHK i també compte amb un seguiment mediàtic molt gran entre la premsa esportiva. L'assistència d'espectadors al torneig és d'uns vuit-cents mil aficionats (Yamamura, 2014: 5).

És difícil d'imaginar fins a quin punt pot arribar a importar aquest torneig escolar, ja que en el món de l'esport a Europa i els Estats Units no disposa d'un esdeveniment amateur tant important. Però Kelly parla de l'enorme popularitat de Koshien, comparant el nom de l'estadi amb altres "temples" esportius d'arreu del món, com Wembley o Wimbledon (Kelly, 2013: 80).

---

⁷ El torneig nacional de Koshien es celebra en el Estadi de Koshien, situat a la prefectura de Hyogo.

Hi ha diferents factors que expliquen l'importància social del torneig de Koshien. En primer lloc, ja hem anomenat l'importància obvia que té per els jugadors de beisbol de secundària. Aquest torneig suposa una experiència única i una gran oportunitat per donar-se a conèixer com a jugadors, per tal de que els millors clubs i universitats els fitxin com a futurs jugadors. En segon lloc cal parlar del seguiment social del torneig. És un esdeveniment esportiu amateur, per tant el joc i l'espectacle que poden oferir els diferents equips escolars s'allunya molt de l'esport professional. Però tot i això, el nombre de persones que estan pendents del torneig és molt gran. El motiu principal és que molts japonesos viuen fora de la seva prefectura natal, com a l'àrea metropolitana de Tòquio o a Kansai. Per tant molts seguidors estan pendents de l'equip que representa la seva prefectura, municipi o inclús institut, i troben en el seguiment del seu equip una imatge en la que identificar-se (Yamamura, 2014: 6) En el seu estudi sobre la felicitat al Japó contemporània, Yamamura senyala l'impacte de l'urbanització com a factor determinant en el seguiment del Koshien , ja que considera que la gran part dels japonesos crea vincles profunds amb la seva zona d'origen, ja sigui barri o prefectura. En aquest sentit el seu estudi tracte d'avaluar l'impacte directe que pot tenir la participació o no del equip del seu municipi en la felicitat d'aquells que han hagut d'emigrar de la seva regió d'origen a una zona urbana.

Un altre element que Yamamura identifica com a factor determinant la nostàlgia que sent tota aquesta població que s'ha desplaçat des de les prefectures més rurals cap als epicentres econòmics de Japó. Aquest estudi ens planteja una possible resposta al perquè del seguiment social tant gran del torneig. Clarament que per alguns japonesos l'equip que representa la seva prefectura o inclús l'equip que pot ser del seu municipi és alguna cosa més que un simple equip de beisbol. A partir de la consideració de tots aquests elements, Yamamura conclou que segons el seu estudi, els japonesos que han hagut d'emigrar dins del Japó senten més felicitat quan guanyava el seu equip que no pas paradoxalment que aquells que viuen en la seva regió. És a dir, aquells japonesos que viuen a una prefectura diferent a la que van néixer s'identifiquen més amb el equip que representa la seva prefectura. Aquest és un factor important, ja que cap altre esdeveniment esportiu reuneix a tants equips d'arreu del Japó. També cal considerar la nostàlgia que poden sentir aquells que van participar en un passat en el torneig de Koshien, els quals poden tenir un bon record d'aquella època.

En definitiva estem parlant d'un esdeveniment important dins de la secundària que implica a molts actors, els quals participen d'una o altre manera ja sigui de manera activa o passiva. Tot i que tots els esports d'equip fomenten un seguit de valors que cassen amb alguns valors de l'escola japonesa, en alguns casos en els que l'exigència de l'equip pot portar als jugadors a donar el màxim, com és del beisbol, que es converteix així en una peça central en les seves vides. Els alumnes que participen en aquest torneig solen tenir unes expectatives molt altes i s'il·lusionen molt l'aconseguir classificar-se pel torneig. També suposa un gran esdeveniment per la seva família, els seus amics o els seus veïns, els quals esperen amb il·lusió la seva participació al torneig de Koshien.

Un cop arribats a l'estadi, es crea un espai completament nou per als alumnes. Kelly defineix aquest espai com una "comunitat esportiva", la qual els estudiants convertits en jugadors experimenten per primera vegada en el estadi del Koshien, ja que mai abans han viscut un ambient igual. Aquesta comunitat, formada per els jugadors, el públic i el seguiment mediàtic, exerceix una pressió molt gran en ells. (Kelly, 2013: 85)

Què suposa per els estudiants viure una experiència tant gran? Com els preparen? Fins a quin punt l'esforç i el sacrifici diari és saludable? No sempre l'esport escolar segueix els anomenats valors de l'escola. Aquests valors aplicats dins de l'escola són àmpliament positius. Però un cop sortim del control escolar aquests valors poden esbiaixar-se en favor de la competitivitat esportiva per tal d'aconseguir la victòria, i deixar en un segon plà, la resta de valors com el companyerisme, el respecte per els rivals o assumir la derrota com una part del joc. A continuació veurem a partir d'un cas concret fins a quin punt aquets valors es segueixen o no dins dels equips de beisbol de secundària.

3.3- Més enllà de l'escola: el camí cap a Koshien. El cas d'en Shota Tatsuta.

Al estudiar el cas concret del torneig nacional de Koshien sorgeixen dubtes sobre l'aplicació d'aquets valors més enllà de l'escola. Practicar esports de manera extraescolar pot ser molt positiu per el desenvolupament dels alumnes. En aquest cas, el beisbol és un esport d'equip i per tant fomenta una sèrie de valors com el companyerisme o el treball en grup. Però com afecta a la vida diària dels jugadors?

El documental tracta sobre un jove jugador de secundària que es prepara diàriament per participar en el torneig de Koshien. Shota Tatsuta, després de veure beisbol professional decideix que vol ser igual que els jugadors que veu per la televisió. Aquest somni de ser professional requereix molts sacrificis diaris. El protagonista d'aquest breu documental estudia a l'escola de secundària de Yamato-Koryo i juga també a l'equip de beisbol de l'institut. L'altre protagonista és el seu pare, Hirokazu Tatsuta, el qual sempre acompanya al seu fill en tots els entrenaments i partits. Anys enrere, el pare de Shota Tatsuta també volia convertir-se en professional. Però el somni del pare es va veure frustrat per una lesió.

És per això que en Shota tot i voler convertir-se en professional pren algunes decisions pròpies que incompleixen la disciplina del grup. Per en Shota i el seu pare resulta perillós realitzar tants llançaments diaris, ja que el braç es pot ressentir i pot acabar en una lesió per tota la vida. Aquest "estil japonès" de beisbol fomenta l'esforç diari i la perseverança per tal d'aconseguir una tècnica de llançament depurada i perfecte. El conflicte va arribar a tal punt que el pare va comunicar al equip de secundària el seu malestar respecte el fet de que entrenessin cada dia i cada cap de setmana hagués de realitzar partits. Segons Hirokazu Tatsuta el cos d'un alumne de secundària no pot aguantar aquest ritme.

El periodista Robert Whiting explica que la figura més important d'un equip de beisbol sol ser el "pitcher". Whiting compara l'entrenament nord-americà amb el japonès, dient que en un equip de l'estat de Califòrnia un "pitcher" realitza uns 130 llançaments a la setmana mentre que en un equip que participa en el torneig de Koshien el "pitcher" realitza 600 llançaments en tan sols 4 dies. Segons aquest periodista, per els entrenadors dels Estats Units aquesta pràctica esportiva seria totalment abusiva.

En Shota va ser captat per diversos instituts amb molta tradició de beisbol, però ell va decidir formar part del modest equip de l'institut de Yamato-Koryo. La raó principal d'aquesta elecció va ser que tant en Shota com el seu pare volien un entrenador que entengués la seva filosofia d'entrenaments. El jugador explica en el documental que en els grans equips no hi ha llibertat per prendre decisions. S'imposa el bé comú per sobre del bé personal, encara que en ocasions aquest benefici comú passi per sobre de la lesió d'alguns jugadors.

Aquest cas és realment interessant ja que ens mostra com un jugador de secundària que pretén arribar a ser professional rebutja una pràctica esportiva que porta al límit el seu propi cos. En Shota Tatsuta entén que jugant en aquest equip les possibilitats de participar en el torneig nacional de Koshien són molt inferiors, però tot i això ell prefereix jugar en aquest equip ja que es sent més còmode i agust. En Shota explica que en aquest equip, el qual és d'un institut públic, ell pot tenir més participació i esdevenir el pilar del equip. Al no anar a cap institut privat en Shota renuncia a un seguit de privilegis que pot necessitar en un futur per ser jugador professional.

Finalment el documental acaba amb un missatge explicatiu sobre el futur de Shota Tatsuta. Per tal de que el seu equip es classifiqui per Koshien és necessari guanyar tots els partits de la fase classificatòria. Si ho aconsegueix, en Shota podrà participar al torneig de Koshien i per tant, podrà donar-se a conèixer als principals clubs de beisbol. Però si l'equip falla en el seu objectiu de classificar-se, en Shota perdrà l'única oportunitat de participar al torneig, veient com s'allunya el somni de ser professional.

Aquest documental del *Wall Street Journal* ens mostra com d'important pot arribar a ser la pràctica d'un esport dins de la secundària. Shota Tatsuta desafia la filosofia del beisbol japonès, el qual està fonamentat en unes pràctiques que poden arribar a ser abusives i insalubres per als jugadors. El somni de participar al torneig nacional de Koshien és molt important per aquells que es volen dedicar al beisbol, però fins a quin punt s'ha de permetre als jugadors portar al límit el seu cos? On queda el paper de l'escola? Perquè no hi ha més control sobre aquestes qüestions?

Tal i com diu Robert Whiting en el documental aquest és un debat que no s'acaba mai. Sempre és positiu que els estudiants practiquin esport però la finalitat d'aquest no hauria de ser participar en cap gran esdeveniment. Certament que Shota Tatsuta deixa clar que ell vol ser professional i que vol participar en el torneig de Koshien. Però no es pot aconseguir això a qualsevol preu. Aquest documental fa que ens replantegem tot el sistema de valors que hem vist al llarg del treball, ja que si el beisbol escolar funciona com un esport d'elit està deixant de banda alguns d'aquels valors promoguts per l'escola.

Valors com l'esforç, l'aprenentatge, la cooperació, el treball en equip o el *gambaru*, es poden veure afectats si es prioritza la victòria per sobre de tot. Precisament en el beisbol, que és un esport d'equip, els jugadors pensen en el bé de l'equip i sempre volen jugar

per ajudar als seus companys a guanyar. És la feina dels entrenadors cuidar l'esforç físic i psicològic que realitzen els jugadors, posant límits si es necessari. En el documental, el pare d'en Shota, Hirokazu Tatsuta expressa el seu malestar respecte al nombre d'hores que el seu fill ha d'entrenar.

També podem veure com intervenen les relacions socials i el prestigi que pot tenir una institució privada. Si vol convertir-se en professional hauria d'anar a un equip millor, el qual disposi de millors recursos. Però en Shota decideix jugar en un institut públic, fet que el marcarà per sempre i l'estigmatitzarà de tal manera que pot veure el seu somni de convertir-se en professional destruït.

El documental en conjunt ens mostra la cara menys amable de l'esport escolar. Aquets jugadors, els quals aspiren a participar al torneig nacional de Koshien, viuen situacions de pressió clarament anormals tractant-se d'esport escolar. Les expectatives creades per els mitjans de comunicació influeixen directament en el beisbol escolar i en última instància en la vida dels alumnes de secundària que practiquen aquest esport. Només participen 49 equips en el popular torneig de beisbol, per tant hi ha un gran nombre d'equips que aconsegueixen aquest somni. Aquesta situació pot resultar molt frustrant per aquells jugadors que aspiren a participar en el torneig i no poden degut a les capacitats pròpies o del seu equip.

Estem parlant llavors d'un esdeveniment que sens dubte té dues cares. La primera és la que mostra aparentment al món. Un gran esdeveniment esportiu, el qual està organitzat de forma festiva i busca professionalitzar un esport escolar amb l'ajut dels mitjans de comunicació i un escenari perfecte com l'estadi de Koshien. Però d'altra banda trobem la cara fosca d'aquest esdeveniment. Per poder arribar a participar en el torneig els alumnes han de competir durant la fase regular de tal manera que una derrota els deixa fora del torneig. A més, un cop classificats, els entrenaments són diaris i realment exigents a nivell físic.

És per tant el beisbol escolar japonès un cas paradigmàtic dels valors de l'escola, ja que tot i conservar l'esperit noble del treball en equip, obliga als jugadors a sotmetre's a una disciplina on no importa l'individu, sinó únicament el grup, fet que en ocasions com la que hem vist d'en Shota Tatsuta pot arribar a ser realment perjudicial per els propis alumnes.

Conclusió

En el treball hem pogut veure diferents dimensions de l'esport escolar japonès. En primer lloc els valors que s'intenten transmetre a l'escola no són diferents dels valors de l'educació esportiva. En l'esport escolar hi ha una reproducció d'aquests valors, fins al punt que els valors de l'esport escolar són un reflex de la societat japonesa, tal i com passa en altres societats contemporànies. Per tant l'esport escolar japonès contribueix en la transmissió de valors de tal manera que cal ser estudiat com una part del sistema educatiu japonès i no com un element aïllat del mateix.

Dins de l'escola existeixen diferents escenaris on podem veure la complexitat social a través de l'esport. En primer lloc trobem l'anomenat *Budo*, el qual fa referència a diferents arts marcial que es poden practicar dins de l'escola. Aquest tipus de pràctica esportiva és un element distintiu de l'esport escolar japonès, ja que en altres sistemes educatius occidentals no es sol trobar aquest tipus d'activitats dins del currículum obligatori. Em crida l'atenció l'esportivització d'aquestes disciplines marcial les quals han sigut adaptades a l'escola i a la modernitat.

Però plantegen dubtes sobre el seu contingut, ja que tot i ser arts marcial reconstruïdes en la modernitat segueixen tenint un pes específic en el militarisme i en el nacionalisme. També és cert que el judo és un esport olímpic i per tant compleix amb un seguit de valors universals encara que s'identifiqui com un dels esports més japonesos. Podem entendre doncs que aquesta pràctica serveix per domesticar el cos i la ment dels alumnes japonesos, per tal de fomentar la contenció física i el control de l'agressivitat.

En segon lloc hi ha una voluntat pronunciada de fomentar l'exercici físic entre els alumnes i les seves famílies. Jornades com les *Undokai*, l'esport en espais públics, la cobertura mediàtica del torneig de Koshien o la participació del Japó en els jocs olímpics són proves de que existeix una voluntat política perquè els alumnes practiquin esport. Aquesta voluntat política es materialitza en el currículum acadèmic de l'assignatura d'educació física, on es dona una oferta concreta d'esports. Aquesta oferta no és aleatòria ni casual, busca reforçar un seguit de comportaments que ajudin a educar els alumnes més enllà de l'escola. Per tant el poder polític intervé no només en el

coneixement que reben els alumnes, sinó que també intervé en el propi cos dels joves japonesos.

Per últim, hi ha la pràctica esportiva que transcendeix l'escola i els seus valors. En el treball hem vist el cas del beisbol escolar, el qual reforça de manera radical aquests valors. No es pot negar que el beisbol escolar crea vincles entre els jugadors, reforçant la seva capacitat de socialització. Per una banda els beneficis són molt amplis, ja que crea una rutina esportiva entre els alumnes. Aquesta rutina però també pot tenir una lectura negativa. En molts casos el beisbol passa a ser el eix central de la vida dels alumnes. Més enllà de l'institut, l'equip de beisbol passa a ser allò més important en la vida del alumne. La pràctica d'aquest esport ocupa gran part del seu temps lliure. Com hem vist en el documental hi ha casos en els que l'esport escolar influeix enormement en la vida dels alumnes. Per exemple pot influir en decisions com a quin institut estudiaran, a quina universitat aniran o en les seves qualificacions acadèmiques.

És per tant una peça clau en la vida d'alguns alumnes els quals més endavant recordaran amb nostàlgia la seva secundària. En definitiva l'esport escolar que participa en competicions també adopta altres valors com la competitivitat, l'ambició per guanyar o la perseverança en l'entrenament. No és un espai de tots els alumnes, sinó únicament d'aquells capaços d'aguantar un seguit de normes diferents a les de l'escola.

Mentre que l'esport dins del currículum busca equilibrar l'intensitat de la pràctica esportiva entre tots els alumnes, l'esport escolar com el beisbol busca la maximització de les qualitats físiques dels jugadors. Aquesta filosofia esportiva contradiu en part l'estructura dels valors de l'escola, ja que en alguns casos discrimina als alumnes entre els bons i els dolents. A més, també existeix una discriminació de gènere que va més enllà de l'esport escolar, ja que també la trobem en altres esferes de la societat.

En definitiva hem vist com l'esport escolar japonès ajuda a construir la personalitat dels alumnes. La complexitat del sistema educatiu japonès és un reflex de la societat japonesa ja que segueix tenint aspectes conflictius que són difícils de resoldre. A més, el cas del beisbol i el torneig de Koshien han posat de manifest els problemes que poden tenir els alumnes que s'impliquen tant en la pràctica esportiva.

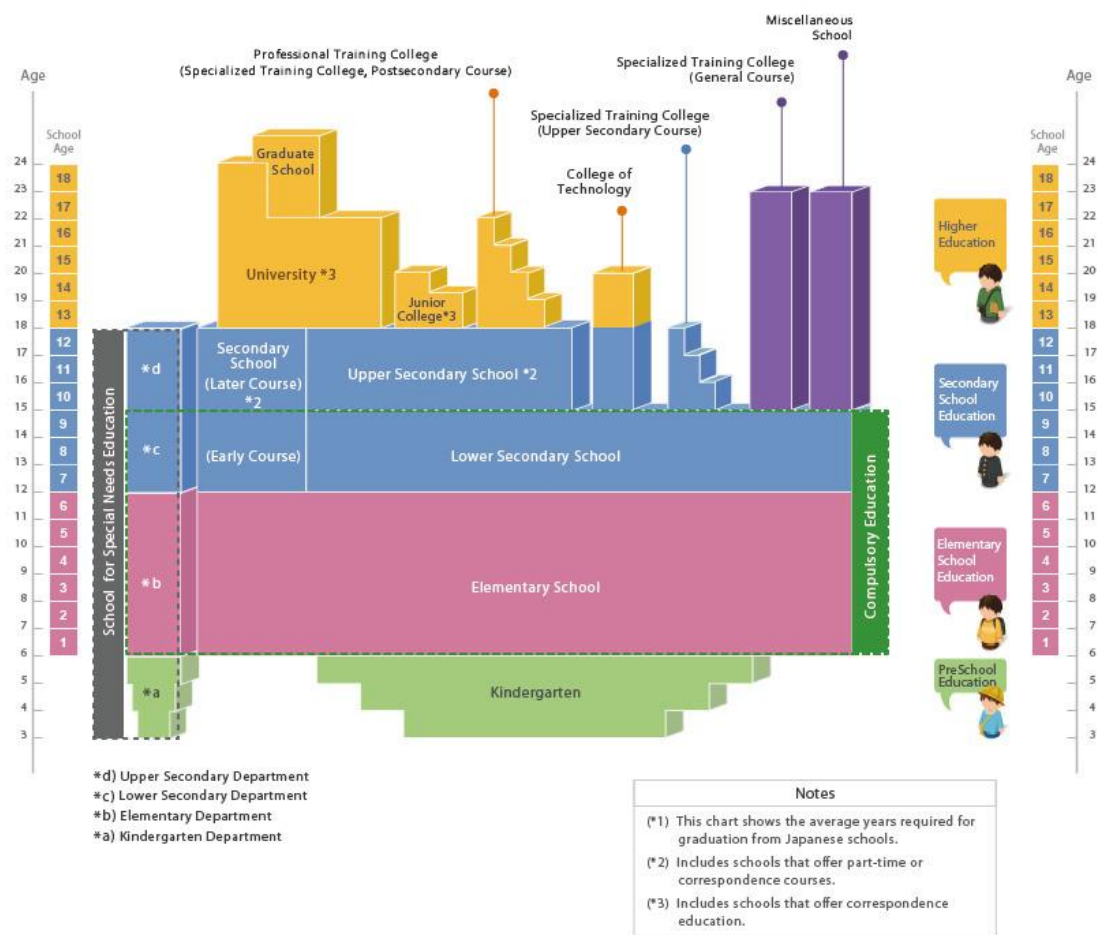
Bibliografia

- Allena, Melvin, JABAR, "How do Japanese schools promote parental involvement". *International journal of social sciences and humanity studies*. Vol 2, No 1, 2010
- Catherine, C. Lewis, "Educating hearts and minds: Reflections on Japanese Preschool and Elementary Education". Cambridge University Press, 1995.
- Guarné, Blai (ed.) "Identitat i representació cultural: Perspectives des del Japó". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, No. 29, desembre 2006.
- Ichikawa, Shogo, "Distinctive Features of Japanese Education". NIER Occasional Paper, National Institute for Educational Research, 1991.
- Kelly, William W., Atsuo Sugimoto, "*This Sporting Life: Sports and Body Culture in Modern Japan*". CEAS Occasional Publication Series Council on East Asian Studies, 2007.
- Kelly, William W. "The Spirit and Spectacle of School Baseball- Mass Media, Statemaking, and "Edu-tainment" in Japan, 1905-1935." *Senri Ethnological Studies*, 52, 200. Pàg 105-114.
- Kelly, William W., "Sport, Memory and Nationhood in Japan: Remembering the Glory Days: Koshien Stadium: performing national virtues and regional rivalries in a "Theatre of sport", 2013.
- Kittaka, Louise George "Grab your *bentō*, mat and a prime spot: It's *undōkai* Parents offer their tips to surviving the school sports-day season in Japan", *The Japan Times*, 2012.
- Nishiyama, George. Documental *Wall Street Journal*, "Breaking Ball: A Father and Son's Pitch for Baseball Glory", dirigit per 2014.
- Pita Céspedes, Gustavo "Genealogía y transformación de la cultura *bushi* en Japón"- Bellaterra, 2014. Pàg- 327-328.
- Saito, Yasuo. "Overview of the History of Japan's Education". National Institute for Educational Policy Research, 2004.
- Saito, Yasuo, "Distinctive Features of the Japanese Education System". National Institute for Educational Policy Research, 2012.
- Saito, Yasuo, "Education in Japan: Past and Present" National Institute for Educational Policy Research, 2008.

- T.Nakai, M.W. Metzler, “Standards and Practice in Asian Physical Education”. JOPERD, vol.76 No. 7, September 2005.
- Willis, David Blake, “Learning Culture, Learning Citizenship: Japanese Education and the Challenge of Multiculturalism”. Ed: Soo im Lee, Stephen Murphy- Shigematsu, Harumi Befu. *Japan's Diversity Dilemmas: Ethnicity, Citizenship, and Education*, (New York, Lincoln, Shanghai, 2006) .
- Yamamura, Eiji, “Identity, Nostalgia and Happiness among Migrants: The Case of the Koshien High School Baseball Tournament in Japan”, Munich Personal RePEc Archive, 10. February 2014.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology: National Institute for Educational Policy Research (2017) < <http://www.nier.go.jp/English/>>
- Principles Guide Japan’s Educational System, MEXT
<http://www.mext.go.jp/en/policy/education/overview/index.htm>>
- National Center on Education and Economy <<http://ncee.org/>>
- Louise George Kittaka“ Grab your *bentō*, mat and a prime spot: It’s *undōkai* Parents offer their tips to surviving the school sports-day season in Japan”, The Japan Times, 2012. <<http://www.japantimes.co.jp/community/>>
- Web oficial de la NPB en anglès: Nippon Professional Baseball, 日本野球機構 (<<http://npb.jp/eng/>>

Taules i gràfics

Japanese School systems

Taula n.1: Estructura educativa japonesa. Font: MEXT, 2012.